

Ondřej Beránek – Ignác Goldziher – vězeň z Budapešti. Život a dílo zakladatele islamologie. 2010. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Bronislav Ostránský

Orientální ústav AV ČR, ostransky@orient.cas.cz

O „muslimské problematice“ nebo „světu islámu“ se píše stále více a více. Čtenář by tak mohl snadno očekávat, že spolu s nebývalým tempem přibývajících publikací se na našem knižním trhu rozšíří též množství témat. Bohužel, není tomu tak a zatímco kvantita produkce narůstá, diverzita titulů stagnuje. V praxi to vypadá tak, že zájemce o okruhy jako „islám v politice“, „radikální islám“ nebo mediálně zdaleka nejděčnější „žena a islám“ si může vybírat z celé řady titulů, avšak čtenář, který by rád upřel pozornost na klasický islám, středověkou muslimskou společnost a také na průběh poznávání islámu (či dějiny orientalistiky obecně) to bude mít podstatně těžší.

Každý příspěvek, který na našem knižním trhu otevírá nová témata a pohledy, je tedy třeba přivítat a ocenit, a to v plné míře platí o monografii, nazvané *Ignác Goldziher – vězeň z Budapešti*, s podtitulem *Život a dílo zakladatele islamologie*. Tato publikace totiž přináší obohacení hned ve dvou směrech: Goldziherovým životopisem i rozбором jeho díla předkládá pohled na osobnost, jež sehrála klíčovou roli v moderním západním bádání o islámu, a prostřednictvím vybraných překladů jeho studií přináší významný (a povětšinou stále platný) příspěvek ke studiu klasického islámu.

Autor knihy, arabista a islamolog Ondřej Beránek, měl při volbě tématu „šťastnou ruku“, což u něj platí obecněji, o čemž se můžeme názorně přesvědčit v jeho předchozích publikacích *Dvojí tvář islámské charity* (s P. Ťupkem, CDK, Brno 2008) nebo *Saúdská Arábie mezi tradicemi a moderností* (Volvox Globátor, Praha 2007). Přes své mládí již dostatečně zkušený autor, v současnosti působící jako vedoucí Centra blízkovýchodních studií na Metropolitní univerzitě v Praze, je podepsán mj. pod překladem románu významného egyptského prozaika Sun´alláha Ibráhíma Komise (Dar Ibn Rushd, Brandýs nad Labem 2005) a studií *From Visiting Graves to Their Destruction: The Question of Ziyara through the Eyes of Salafis* (s P. Ťupkem, Brandeis University, Waltham 2009).

Zevrubný biografický přehled přináší první část knihy, nazvaná *Z Goldziherova života*. Na ní navazující část *Nad Goldziherovým vědeckým dílem* rozebírá vybrané kapitoly jeho tvorby a potěší zejména zájemce o islamologickou tematiku (*Záhiríté, Hadíthy, Směry islámské exegeze Koránu* aj.), byť zkrátka nepřijdou ani filologové (*O dějinách gramatiky mezi Araby a Pojednání o arabské filologii*). Závěrečná část přináší překlady z Goldziherova díla, konkrétně studie *Muhammad a islám; Hadíth a sunna; Záhiríté: raʿj, qijás a rané dějiny islámské jurisprudence a Co je míněno „al-džáhiljí“*. Pro úplnost dlužno dodat, že publikace obsahuje jak poznámkový aparát, tak i Goldziherovu bibliografii, seznam literatury a rejstřík.

Přestože Ignác Goldziher platí za „otce – zakladatele“ islamologie, jeho názory si stojí za to připomínat i dnes, tedy v době, kdy se islám stává předmětem obecnějších polemik a již dávno se k němu nevyjadřují pouze orientalisté, religionisté či historikové. Na str. 120 si můžeme přečíst slova, nad nimiž by se mohli (a také měli) zamyslet islamoskeptičtí angažovaní intelektuálové; dokázala by je v mnohém obohatit: *Ti, kdo oceňují náboženství druhých pomocí svých subjektivních hodnotových měřítek, by*

neměli zapomínat na moudrá slova teologa A. Loisyho (1906): „O každém náboženství lze prohlásit, že má absolutní hodnotu ve vědomí svých vyznavačů a relativní hodnotu v pojetí filosofa a kritického pozorovatele.“ Právě toto bylo často přehlíženo při hodnocení vlivu islámu na jeho následovníky. Islám byl mimoto nespravedlivě činěn zodpovědným za morální poklesky a případy intelektuální zaostalosti, která ve skutečnosti pramenila z podmínek lidí, mezi něž se islám rozšířil. Islám držel na uzdě hrubé zvyky těchto lidí; rozhodně je nezpůsobil...

Ignác Goldziher žil v době, kdy se lidé ještě netrápili politickou korektností při psaní o náboženství jiných, a proto mnohé jeho názory nám mohou znít místy tak stroze a „nezaobaleně“. Úsilí o poctivost ve vědecké práci a kritičnost, která se však prolínala s úctou k předmětu studia, může být inspirativní i v dnešní době, kdy se neustále řeší klíčová otázka, jak se vyhnout „osidlům“ politické korektnosti na jedné straně a islamofobii (či islamoskepticismu) na straně druhé. Recenzovaná publikace má – dle mého soudu – všechny předpoklady pro to, aby se stala nejen hodnotným obohacením knihoven hlubších zájemců o poznání islámu i muslimské civilizace, ale byla zdrojem inspirace v otázce, jak přistupovat k islámu i v současnosti.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BERÁNEK, O. 2010. *Ignác Goldziher – vězeň z Budapešti. Život a dílo zakladatele islamologie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.